

МОНІТОРИНГ ТА ОЦІНЮВАННЯ ВИКОНАННЯ ПРОГРАМИ РОЗВИТКУ РЕАЛЬНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ, ЯК ЗАПОРУКА ЕФЕКТИВНОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ БІЗНЕСУ ПІДПРИЄМСТВ

Моніторинг реалізації програмних документів державного стратегічного планування щодо розвитку бізнесу підприємств орієнтований на раннє попередження виникнення проблем і відхилень ходу реалізації від запланованого.

Об'єктом моніторингу є значення показників (індикаторів) програми, хід реалізації відомчих цільових програм та основних Заходів на основі Прогнозу економічного і соціального розвитку України на 2017 рік та основних макропоказників економічного і соціального розвитку України на 2018 і 2019 роки [1].

Заходи стратегічних документів реалізуються відповідно до встановлених термінів.

Зміна термінів і вартості реалізації заходів, що впливають на реалізацію основних параметрів державної програми, вимагає коригування державної програми.

Моніторинг реалізації державних короткострокових програмних документів здійснюється Міністерством економічного розвитку і торгівлі, на основі даних офіційного статистичного спостереження, річних звітів про хід реалізації і оцінку ефективності та результативності, доповідей відповідальних виконавців про хід реалізації, звітів про хід реалізації державних цільових програм, доповідей про результати, та основні напрямки діяльності центральних органів виконавчої влади, інших звітів і доповідей центральних органів виконавчої влади, що готуються за дорученнями Президента України та Уряду. Процес моніторингу складається з певних етапів (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Етапи моніторингу	
Етап	Кроки
Планування	Визначення потреб в інформації (індикатори виконання завдань досягнення цілей та ін.) і хто її потребує. Визначення частоти збору інформації. Визначення джерел і способів отримання інформації. Визначення відповідального за збір інформації. Визначення витрат, пов'язаних з впровадженням моніторингу і збором інформації
Підготовка	Розробка та апробація форм для збору та фіксації даних. Складання інструкцій з визначенням повноважень учасників процесу моніторингу. Підготовка персоналу, відповідального за операції з моніторингу. Ознайомлення персоналу з системою моніторингу.
Збір даних	Постійний збір певних даних. Контроль за функціонуванням системи моніторингу.
Аналіз і порівняння даних	Порівняння зібраних даних з визначеними плановими значеннями індикатора, встановлення відхилення. Визначення інших проблем. Пошук причин відхилень і визначення варіантів вирішення проблем.
Звітність	Документування зібраних даних і результатів аналізу. Інформування щодо результатів моніторингу керівництва, відповідальних за реалізацію Програми, бенефіціарів та інших зацікавлених осіб.
Використання результатів	Використання результатів моніторингу для вдосконалення управління і реалізації програмних документів

До завдань моніторингу та оцінювання Стратегії та Програм відносяться:

- перевірка фінансування певних заходів, включаючи ефективність використання бюджетних коштів;
- визначення стану реалізації запланованих завдань та заходів Програми;
- уточнення або перегляд переліку та ресурсного забезпечення заходів Програми, механізмів її реалізації;
- уточнення прогностичних даних для показників (індикаторів) реалізації Програми;
- відстеження змін в середовищі реалізації Програми, включаючи нормативно-правову базу;
- звіт перед керівництвом і громадськістю.

Моніторинг та оцінювання Програми здійснюється відповідно до плану. План моніторингу Програми формується на етапі її розробки. Моніторинг та оцінювання здійснюються на основі показників (індикаторів). Показники (індикатори) для моніторингу Програми діляться на певні групи і класифікація показників (індикаторів) розміщена в табл. 1.2.

Класифікація показників (індикаторів)	
Назва показників (індикаторів)	Застосування
Прямі	застосовують у випадках, коли зміни в об'єкті спостереження може помітити безпосередньо суб'єкт. Це стосується короткострокових результатів. Прямий індикатор точніший, повний і більш готовий для безпосереднього застосування.
Непрямі	використовуються замість прямих або на додаток до них. Їх застосовують у випадках, коли досягнення (чи недосагнення) результатів (тобто зміни в об'єкті спостереження): - не можуть бути зафіксовані і виміряні безпосередньо, а лише опосередковано, наприклад, якість життя, організаційний розвиток тощо; - можуть бути безпосередньо виміряні, але вартість такого вимірювання буде невиправдано високою; - можуть бути виміряні лише з плином тривалого часу.
Кількісні (статистичні)	мають кількісне вираження і такі формулювання, як число, частота, відсоток, частка тощо. Кількісними індикаторами можна описати, наприклад, коефіцієнт зростання економіки, рівень цін, врожайність.
Якісні (судження, оцінка, сприйняття і відношення)	не мають кількісного вираження і можуть мати формулювання: наявність, відповідність, якість, ступінь, рівень, задоволеність, обізнаність тощо. В залежності від потреб, якісними індикаторами можна описати, наприклад, ставлення до того чи іншого факту виробників і споживачів, рівень їх задоволення, здатність до прийняття рішення тощо.

Продовження табл. 1.2

1	2
Індикатори процесу	як правило, завжди якісні і покликані визначити, яким чином технології були розроблені і впроваджені, як відбувалося збільшення доходів і хто в цьому брав участь.
Індикатори результатів	визначають такі речі, як впроваджені технології, тренінгові матеріали, які було надруковано та розповсюджено, або збільшення доходів домогосподарств тощо.
Проміжні	встановлюються для визначення результату в певні періоди чи етапи. Тому вони фактично служать контрольними відмітками для досягнення очікуваних кінцевих результатів.
Підсумкові	індикатори кінцевих результатів є по своїй суті підсумковими індикаторами.
Міжсекторні	відображають специфіку певної галузі або сектора (наприклад, індикатори розвитку сільського господарства). Суто технічні індикатори повинні бути збалансованими шляхом доповнення їх іншими, такими, які мають міжсекторний характер і покликані відображати, наприклад, соціальний розвиток, екологічну безпеку тощо.

На практиці варто дотримуватися балансу між кількісними і якісними показниками [2, с.190].

Вирішальне значення для досягнення результату програми має повнота показників на всіх рівнях реалізації. А саме, конструкція критеріїв є ієрархією зі зворотним зв'язком по відношенню до заходів, завдань, напрямів (пріоритетів), стратегічної мети, а також, заходів, завдань і цілей програми.

Список використаної літератури

1. Постанова Кабінету Міністрів України: Про схвалення Прогнозу економічного і соціального розвитку України на 2017 рік та основних макропоказників економічного і соціального розвитку України на 2018 і 2019 роки від 1 липня 2016 р. № 399 // База даних «Законодавство України»/Кабінет Міністрів України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/ua/399-2016п>.

2. Шлях до результатів: планування та проведення ефективних оцінювань розвитку. – Морра Імас Л.Дж., Піст Р.К. – К.: МБФ «Міжнародний Альянс з ВІЛ/СНІД в Україні», 2015. – 580 с.